

Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрлігі
«Қазгидромет» РМҚ
Ақтөбе облысы бойынша филиалы

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚОРШАҒАН ОРТА ЖАЙ-КҮЙІ ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ БЮЛЛЕТЕНЬ

3 тоқсан 2025 жыл

Ақтөбе, 2025 жыл

	МАЗМҰНЫ	Б.
	Алғысөз	3
1	Атмосфералық ауаны ластаудың негізгі көздері	4
2	Ақтөбе қ. атмосфералық ауа сапасының жай-күйі	4
2.1	Ақтөбе қаласының эпизодтық деректері бойынша атмосфералық ауаның жай-күйі	6
2.2	Хромтау қ. атмосфералық ауа сапасының жай-күйі	6
2.3	Қандыағаш қ. атмосфералық ауа сапасының жай-күйі	7
2.4	Шубаршы а. атмосфералық ауа сапасының жай-күйі	8
2.5	Кеңкияқ а. атмосфералық ауа сапасының жай-күйі	9
3	Жер үсті суларының сапасы	11
4	Радиациялық жағдай	13
5	Жауын-шашынның химиялық құрамы	13
6	Топырақтың ауыр металдармен ластану жағдайы	13
	1 қосымша	14
	2 қосымша	18
	3 қосымша	20
	4 қосымша	21

Алғы сөз

Ақпараттық бюллетень «Қазгидромет» РМК Ақтөбе облысы бойынша филиалы жүргізген жұмыс нәтижелері бойынша дайындалған.

Бюллетень мемлекеттік органдарды, жұртшылықты және халықты Ақтөбе облысының аумағындағы қоршаған ортаның жай-күйі туралы хабардар етуге арналған және Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың тиімділігін одан әрі бағалау, ластану деңгейінің үздіксіз өзгеру тенденциясын ескеру үшін қажет.

Атмосфералық ауа сапасын бағалау

1. Атмосфералық ауаны ластаудың негізгі көздері

Аймақтағы ауаның ластану деңгейін негізінен ірі кәсіпорындар анықтайды: «СНПС-Ақтөбемұнайгаз» АҚ, «ҚазақойлАқтөбе» ЖШС, «Ақтөбе ферроқорытпа зауыты» және ДКБК АҚ «ТҰК Казхром» филиалдары, «Интергаз Орталық Азия» АҚ, «Ақтөбе ӨЭМ» АҚ, «Ақтөбе ЖЭО» АҚ. Стационарлық көздерден шығарындылардың жалпы көлемінің ішінде ілеспе газды жағу шығарындыларының үлесі 11,67 мың тоннаны құрайды. Алау қондырғыларынан шығатын барлық шығарындылардың 97% -ы 3 мұнай мен газ өндіретін және қайта өңдейтін кәсіпорындардың үлесіне тиесілі: «СНПС-Ақтөбемұнайгаз» АҚ, «ҚазақойлАқтөбе» ЖШС және «Аман Мұнай» ЖШС.

Сонымен қатар, жылжымалы көздерден шығатын газдар Ақтөбе облысындағы ауаны ластайтын негізгі заттардың бірі болып табылады.

2. Ақтөбе қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Ақтөбе қаласы аумағындағы атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау 6 бақылау бекетінде, оның ішінде 3 сынаманы қолмен іріктеу бекетінде және 3 Автоматты станцияда жүргізіледі (1-қосымша).

Жалпы қала бойынша 14 көрсеткішке дейін анықталады: 1) қалқыма бөлшектер (шаң); 2) РМ-2,5 қалқыма бөлшектер; 3) РМ-10 қалқыма бөлшектер; 4) күкірт диоксиді; 5) көміртегі оксиді; 6) азот диоксиді; 7) азот оксиді; 8) күкіртті сутек; 9) формальдегид; 10) хром; 11) бензол; 12) этилбензол; 13) толуол; 14) ортоксилол.

1-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және әрбір бекетте анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

1-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	қолмен іріктеу	Авиакалашық 14, әуежай ауданы	қалқыма бөлшектер (шаң), күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот оксиді, азот диоксиді, формальдегид, хром, күкіртті сутек, бензол, этилбензол, толуол, ортоксилол.
2		Белинский к-сі 5, Жилгородка ауданы	
3		Ломоносов к-сі 7, ТЖ вокзалының ауданы	
4	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Рысқұлов к-сі, 4, Шанхай ауданы	көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, күкіртсутек
5		Есет батыр к-сі, 109	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, күкіртсутек
6		Жанқожа батыр к-сі, 89, Құрмыш ауданы	РМ-2,5 қалқыма бөлшектері, РМ-10 қалқыма бөлшектері, көміртегі оксиді.

Ақтөбе қаласында стационарлық бақылау бекеттерінен басқа жылжымалы экологиялық зертхана жұмыс істейді, оның көмегімен ауа сапасын өлшеу

облыстың 3 нүктесі бойынша 7 көрсеткішке қосымша жүргізіледі: 1) қалқыма бөлшектері (шаң); 2) күкірт диоксиді; 3) көміртегі оксиді; 4) азот диоксиді; 5) азот оксиді; 6) күкірт сутегі; 7) формальдегид.

2025 жылғы 3 тоқсандағы Ақтөбе қ. атмосфералық ауа сапасын мониторингілеу нәтижелері.

Атмосфералық ауа сапасы ластанудың "өте жоғары" деңгейі ретінде бағаланды, ол СИ=16,1 (өте жоғары деңгей) және ЕЖҚ=7% (көтеріңкі деңгей) №3 бекетте күкіртсутек бойынша анықталды.

Атмосфералық ауаның ластануына көміртек оксиді (3 тоқсанда асып кетулер саны: 2), күкіртсутек (3 тоқсанда асып кетулер саны: 453), азот диоксиді (3 тоқсанда асып кетулер саны: 255) негізгі үлес қосады.

Күкіртсутектің ең жоғары бір реттік шоғыры – 16,1 ШЖШ_{м.б.}, көміртек оксиді – 1,6 ШЖШ_{м.б.}, азот диоксиді – 2,0 ШЖШ_{м.б.}, басқа ластанушы заттардың шоғыры ШЖШ-дан аспады.

Жоғары ластану (ЖЛ) жағдайлары:

*2025 жылдың 9 қыркүйегінде №3 автоматты бекет мәліметі бойынша (Есет батыр көшесі, 109А) күкіртсутегі (10,4-12,2 ШЖШ) бойынша атмосфералық ауаның 3 жоғары ластану жағдайлары (ЖЛ) тіркелді.

*2025 жылдың 26 қыркүйегінде №3 автоматты бекет мәліметі бойынша (Есет батыр көшесі, 109А) күкіртсутегі (13,1-16,1 ШЖШ) бойынша атмосфералық ауаның 2 жоғары ластану жағдайлары (ЖЛ) тіркелді.

*2025 жылдың 27 қыркүйегінде №3 автоматты бекет мәліметі бойынша (Есет батыр көшесі, 109А) күкіртсутегі (10,8-11,5 ШЖШ) бойынша атмосфералық ауаның 4 жоғары ластану жағдайлары (ЖЛ) тіркелді.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асып кетуінің айқындылығы және асып кету жағдайларының саны 2-кестеде көрсетілген.

2-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыры		Максималды бір реттік шоғыры		ЕҚ	Шектен жоғары шоғыр саны ПДК _{м.р.}		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.р.} асу еселігі	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
г. Ақтөбе								
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,0063	0,0418	0,1000	0,2000	0,000	0	0	0
Қалқыма бөлшектер РМ-2,5	0,0013	0,0371	0,0014	0,0088	0,000	0	0	0
Қалқыма бөлшектер РМ-10	0,0014	0,0237	0,0015	0,0050	0,000	0	0	0
Күкірт диоксиді	0,0022	0,0449	0,0050	0,0100	0,000	0	0	0
Көміртек оксиді	0,5461	0,1820	7,9184	1,5837	0,010	2	0	0
Азот диоксиді	0,0354	0,8847	0,3923	1,9615	1,819	255	0	0
Азот оксиді	0,0213	0,3545	0,3506	0,8765	0,000	0	0	0
Күкіртсутек	0,0007		0,1288	16,1000	3,232	453	68	9

Формальдегид	0,0028	0,2788	0,0050	0,1000	0,000	0	0	0
Хром (+6)	0,0003	0,2144	0,0006		0,000	0	0	0
Бензол	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,00	0	0	0
Этилбензол	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,00	0	0	0
Толуол	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,00	0	0	0
Ортоксилол	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,00	0	0	0

2.1 Ақтөбе қаласының эпизодтық деректері бойынша атмосфералық ауаның жай-күйі

Ақтөбе қаласының атмосфералық ауасының жай – күйін бақылау жылжымалы зертхананың көмегімен 3 нүктеде жүргізіледі: №1 нүкте – Кирпичный а., №18 ОМ ауданы; №2 нүкте-Ясный а., 41 разъезд, №41 мектеп – гимназиясының жанында; №3 нүкте-Батыс 2, №64 ОМ ауданы.

Жылжымалы зертханада 7 көрсеткіш анықталады: 1) қалқыма бөлшектер (шаң); 2) күкіртсутек; 3) формальдегид; 4) азот оксиді; 5) күкірт диоксиді; 6) азот диоксиді; 7) көміртек оксиді. (3-кесте).

3-кесте

Атмосфералық ауа сапасын экспедициялық өлшеу нәтижелері

Анықталатын қоспалар	№1 нүкте		№2 нүкте		№3 нүкте	
	Кирпичный а.		Ясный-2		Батыс-2	
	мг/м³	ШЖШ	мг/м³	ШЖШ	мг/м³	ШЖШ
Қалқыма бөлшектер (PM-10)	0,0036	0,0120	0,0053	0,0177	0,0093	0,0310
Күкіртсутек	0,0049	0,6125	0,0045	0,5625	0,0047	0,5875
Формальдегид	0,0051	0,1020	0,0031	0,0620	0,0093	0,1860
Азот оксиді	0,0052	0,0130	0,0051	0,0128	0,0089	0,0223
Күкірт диоксиді	0,0057	0,0114	0,0041	0,0082	0,0084	0,0168
Азот диоксиді	0,0052	0,0260	0,0042	0,0210	0,0089	0,0445
Көміртек оксиді	2,0466	0,4093	0,0045	0,0009	1,2834	0,2567

2.2 Хромтау қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Хромтау қаласы аумағындағы атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау 1 бекетте жүргізіледі.

Қала бойынша 4 көрсеткішке дейін анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) күкіртті сутек.

4-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

4-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
---	------------	---------------------	----------------------

1	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Горький көшесі, 9	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, күкіртті сутек.
---	--	-------------------	--

2025 жылғы 3 тоқсандағы Хромтау қ. атмосфералық ауа сапасын мониторингілеу нәтижелері.

Атмосфералық ауа сапасы ластанудың "көтеріңкі" деңгейі ретінде бағаланды, ол күкіртсутек бойынша СИ=2,1 (көтеріңкі деңгей) және ЕЖҚ=1% (көтеріңкі деңгей) мәні бойынша анықталды.

Күкіртсутектің ең жоғары бір реттік шоғыры – 2,1 ШЖШ_{м.б.}, басқа ластаушы заттардың шоғыры ШЖШ-дан аспады.

Жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары тіркелмеді.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асып кетуінің айқындылығы және асып кету жағдайларының саны 5-кестеде көрсетілген.

5-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыры		Максималды бір реттік шоғыры		ЕҚ	Шектен жоғарышоғыр саны ПДК _{м.р.}		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.} р. асу еселігі	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Хромтау қ.								
Күкірт диоксиді	0,0030	0,0599	0,1417	0,2834	0,000	0	0	0
Көміртек оксиді	0,0623	0,0208	2,9787	0,5957	0,000	0	0	0
Азот диоксиді	0,0011	0,0280	0,0487	0,2435	0,000	0	0	0
Күкіртсутек	0,0011		0,0171	2,1375	0,332	22	0	0

2.3 Қандыағаш қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Қандыағаш қаласы аумағындағы атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау 1 бекетте жүргізіледі.

Қала бойынша 4 көрсеткішке дейін анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) күкіртті сутек.

6-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

6-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Ж. Жабаев көшесі 64 А	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, күкіртті сутек.

2025 жылғы 3 тоқсандағы Қандыағаш қ. атмосфералық ауа сапасын мониторингілеу нәтижелері.

Атмосфералық ауаның ластану деңгейі **көтеріңкі** деп бағаланды, ол күкіртсутек бойынша **СИ=2,3** (көтеріңкі деңгей) және **ЕЖҚ=2%** (көтеріңкі деңгей) мәні анықталды.

Азот диоксидінің ең жоғары бір реттік шоғыры – 1,8 ШЖШ_{м.б.}. күкіртсутек – 2,3 ШЖШ_{м.б.}, басқа ластаушы заттардың шоғыры ШЖШ-дан аспады.

Азот диоксидінің ең жоғары бір реттік орташа шоғыры – 2,2 ШЖШ_{о.т.}.

Жоғары ластану (ЖЛ) жағдайлары: (10 ШЖК астам) тіркелмеді.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асып кетуінің айқындылығы және асып кету жағдайларының саны 7-кестеде көрсетілген.

7-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыры		Максималды бірреттік шоғыры		ЕҚ	Шектен жоғары шоғыр саны ПДК _{м.р.}		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.} р. асу еселігі	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Қандыағаш қ.								
Күкірт диоксиді	0,0173	0,3463	0,3714	0,7428	0,000	0	0	0
Көміртегі оксиді	0,0076	0,0025	1,9233	0,3847	0,000	0	0	0
Азот диоксиді	0,0870	2,1739	0,3510	1,7550	1,057	70	0	0
Күкіртсутек	0,0022		0,0187	2,3375	1,721	114	0	0

2.4 Шұбаршы ауылының атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Шұбаршы ауылы аумағындағы атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау 1 бекетте жүргізіледі.

Ауыл бойынша 4 көрсеткішке дейін анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) күкіртті сутек.

8-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

8-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үздіксіз режимде-әрбір 20 минут сайын	Геолог көшесі 25Д	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, күкіртті сутек.

2025 жылғы 3 тоқсандағы Шұбаршы а. атмосфералық ауа сапасын мониторингілеу нәтижелері.

Атмосфералық ауаның ластану деңгейі *өте жоғары* деп бағаланды, ол күкіртсутек бойынша **СИ=13,8** (өте жоғары деңгей) және ЕЖҚ=24% (көтеріңкі деңгей) мәнімен анықталды.

Күкірт диоксидінің ең жоғары бір реттік шоғыры – 7,3 ШЖШ_{м.б.}, күкіртсутек – 13,8 ШЖШ_{м.б.}, азот диоксиді – 1,3 ШЖШ_{м.б.}, басқа ластаушы заттардың шоғыры ШЖШ-дан аспады.

Күкірт диоксидінің ең жоғары бір реттік орташа шоғыры – 2,5 ШЖШ_{о.т.}

Жоғары ластану (ЖЛ) жағдайлары:

*2025 жылы 18 шілдеде күкіртті сутегі (10,4 – 13,8 ШЖШ) бойынша атмосфералық ауаның 10 жоғары ластану (ЖЛ) тіркелді.

*2025 жылы 27 тамызда күкіртті сутегі (10,8 – 11,3 ШЖШ) бойынша атмосфералық ауаның 3 жоғары ластану (ЖЛ) жағдайы тіркелді.

*2025 жылы 2 қыркүйекте күкіртсутегі (11,4 – 12,7 ШЖШ) бойынша атмосфералық ауаның 3 жоғары ластану (ЖЛ) жағдайы тіркелді.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асып кетуінің айқындылығы және асып кету жағдайларының саны 9-кестеде көрсетілген.

9-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыры		Максималды бірреттік шоғыры		ЕҚ	Шектен жоғарышоғыр саны ПДК _{м.р.}		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т. асу еселігі}	мг/м ³	ШЖШ _{м. р. асу еселігі}	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Шұбаршы а.								
Күкірт диоксиді	0,1246	2,4912	3,6360	7,2720	5,374	356	3	0
Көміртек оксиді	0,0119	0,0040	2,5150	0,5030	0,000	0	0	0
Азот диоксиді	0,0215	0,5371	0,2512	1,2560	0,211	14	0	0
Күкіртсутек	0,0075		0,1106	13,8250	20,411	1352	392	16

2.5 Кенқияқ ауылының атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Кенқияқ ауылы аумағындағы атмосфералық ауаның жай-күйін бақылау 1 бекетте жүргізіледі.

Ауыл бойынша 4 көрсеткішке дейін анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) күкіртті сутек.

10-кестеде бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын

көрсеткіштер тізбесі туралы ақпарат берілген.

10-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасқан жері және анықталатын қоспалар

№	Сынама алу	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үздіксіз режимде- әрбір 20 минут сайын	Алтынсарин көшесі 11 Б	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді.

2025 жылғы 3 тоқсандық Кенқияқ а. атмосфералық ауа сапасын мониторингілеу нәтижелері.

Атмосфералық ауаның ластану деңгейі *көтеріңкі* деп бағаланды, ол СИ=1,9 (*төмен* деңгей) және ЕЖҚ=2% (көтеріңкі деңгей) азот диоксиді бойынша мәні анықталды.

Азот диоксидтің ең жоғары бір реттік шоғыры – 1,9 ШЖШ_{м.б.}, күкірт диоксиді – 1,1 ШЖШ_{м.б.}, басқа ластаушы заттардың шоғыры ШЖШ-дан аспады.

Азот диоксидінің ең жоғары бір реттік орташа шоғыры – 2,0 ШЖШ_{о.т.}.

Жоғары ластану (ЖЛ) жағдайлары: (10 ШЖК астам) тіркелмеді.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асып кетуінің айқындылығыжәне асып кету жағдайларының саны 11-кестеде көрсетілген.

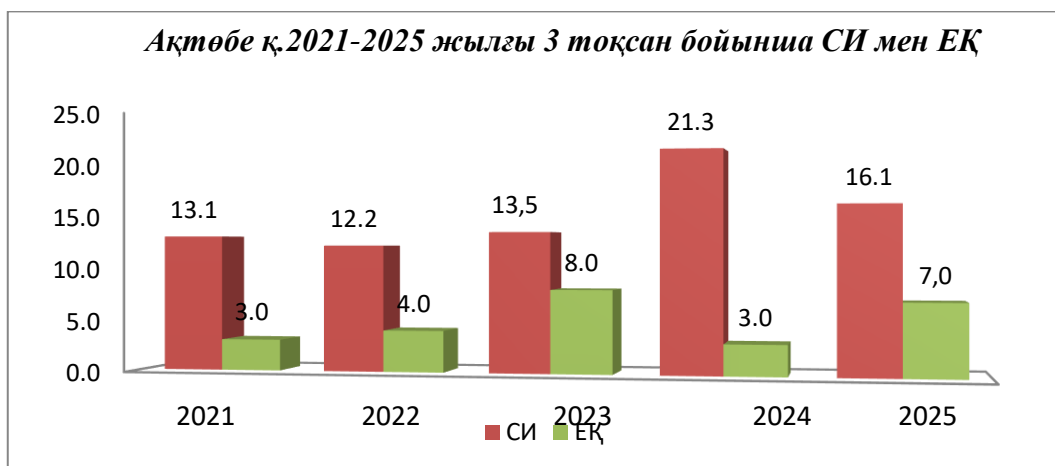
11-кесте

Атмосферлық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орта ша шоғыры		Максималды бір реттік шоғыры		ЕҚ	Шектен жоғары шоғыр саны ПДК _{м.р.}		
	мг/м ³	ШЖШ о.т. асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.} р. асу еселігі	%	>ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Кенқияқ а.								
Күкірт диоксиді	0,0051	0,1027	0,5501	1,1002	0,030	2	0	0
Көміртек оксиді	0,3075	0,1025	1,1433	0,2287	0,000	0	0	0
Азот диоксиді	0,0783	1,9571	0,3890	1,9450	1,087	72	0	0

Қорытындылар:

Соңғы бес жыл ішінде 3 тоқсан бойынша ауаның ластану деңгейі келесідей өзгерді:

Кестеден көріп отырғанымыздай, 3 тоқсан бойынша 2021-2025 жылдары ластанудың өте жоғары деңгейі тіркелді. Атмосфералық ауаның ластануына күкіртсутек негізгі үлес қосады.

Метеорологиялық жағдайлар

3 тоқсанның бірінші айында тұрақты, антициклоналды ауа-райы байқалды, олар 35-37 градус қатты ыстықта ҚҚ критерийлеріне жетті. Үшінші онкүндікте циклондар мен олармен байланысты фронтальды бөлімдердің өтуіне байланысты тұрақсыз ауа-райы байқалды. Онкүндікте жекелеген күндері найзағаймен жаңбыр жиі жауды, ҚҚ критерийлеріне жетті (28,9 мм – 26 шілде), солтүстік-батыс бағытта 15-16 м/с желдің күшеюі байқалды.

Тоқсанның екінші бөлігінде найзағай жиі жауды, кейбір күндері ҚҚ критерийлеріне жетті (17-19 мм). Жауын-шашын Облыстың батысы мен солтүстік-батысында нормадан көп, облыстың солтүстігінде, солтүстік-шығысында және қиыр оңтүстігінде нормадан аз, қалған аумақта нормадан аз болды. 15 тамызда найзағай Облыстың көп бөлігінде бірінші онкүндіктің көп бөлігінде байқалды, ал екінші онкүндіктің ортасында кей жерлерде 35-39 градус қатты ыстық болды.

Тоқсанның соңы негізінен антициклоналды ауа-райымен сипатталды. Өлсіз жаңбыр 5-7, 27 және 29 қыркүйекте жауды, қалған уақытта ауа-райы жауын-шашынсыз болды. Бір айдағы жауын – шашын мөлшері 5,9 мм, бұл нормадан үш есе аз. Бірінші онкүндікте жекелеген күндері 15-18 м/с желдің екпіні байқалды.

3. Ақтөбе облысының аумағындағы жер үсті сулар сапасының мониторингі

Ақтөбе облысы бойынша жер үсті суларының сапасына бақылау 12 су объектісінің (Елек, Қарғалы, Ембі, Темір, Ор, Ақтасты, Қосестек, Ойыл, Үлкен Қобда, Қара Қобда, Ырғыз өзендері және Шалқар көлі) 19 тұстамасында жүргізілді.

Жер үсті суларын зерттеу кезінде су сынамаларында су сапасының **42** физикалық және химиялық көрсеткіштері анықталады: *температура, қалқыма заттар, түсі, мөлдірлігі, сутегі көрсеткіші (pH), еріген оттегі, ОБТ₅, ОХТ, құрамында тұз бар*

негізгі иондар, биогенді элементтер, органикалық заттар (мұнай өнімдері, фенолдар), ауыр металдар.

Ақтөбе облысының аумағындағы жер үсті сулар сапасының мониторинг нәтижелері.

Қазақстан Республикасының су объектілерінің су сапасын бағалауға арналған негізгі нормативтік құжаттар «Су объектілерінде судың сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі» (бұдан әрі - Бірыңғай жіктеме) болып табылады. -

Су объектілерінің су сапасы Бірыңғай жіктеме бойынша келесідей бағаланады:

3 кесте

Су объектісінің атауы	Су сапасының класы		Параметрлері	өлш. бірл.	концентрация
	III-тоқсан 2024 ж.	III-тоқсан 2025 ж.			
Елек өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0012
			Хром(6+)	мг/дм ³	0,055
Қарғалы өзені	-	4 класс (ластанған)	Қалқыма заттар	мг/дм ³	13,657
Ембі өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0011
Темір өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0012
Ор өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0015
Ақтасты өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0012
Қосестек өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0013
Ойыл өзені	-	3 класс (орташа ластанған)	Магний	мг/дм ³	23
			Сульфаттар		110
			Аммоний-ионы		0,58
			Мырыш		0,009
Үлкен Қобда	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0015
Қара Қобда	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0011
Ырғыз өзені	-	4 класс (ластанған)	Фенолдар	мг/дм ³	0,0012

2025 жылдың III тоқсанында Елек, Қарғалы, Ембі, Темір, Ор, Ақтасты, Қосестек, Үлкен Қобда, Қара Қобда, Ырғыз өзендері 4 класқа, Ойыл өзені >3 классқа жатады.

Ақтөбе облысының су объектілеріндегі негізгі ластаушы заттар аммоний-ионы, қалқыма заттар, магний, сульфаттар, мырыш, фенолдар болып табылады.

2025 жылдың III-тоқсанында Ақтөбе облысының аумағында ЖЛ жағдайлары тіркелмеді.

2 Қосымшада тұстамалар шегінде су объектілерінің сапасы бойынша ақпарат.

4. Радиациялық жағдай

Жергілікті жердегі гамма-сәулелену деңгейін бақылау күн сайын 7 метеорологиялық станцияда (Ақтөбе, Қарауылкелді, Новоалексеевка, Родниковка, Ойыл, Шалқар, Жағабұлақ) жүзеге асырылды.

Ақтөбе облысында атмосфераның жер үсті қабатының радиациялық гамма-фонының орташа мәндері 0,03–0,19 мкЗв/сағ (норматив–5 мкЗв/сағ дейін) шегінде болды. Облыс бойынша орташа радиациялық гамма-фон 0,11 мкЗв/сағ құрады.

Ақтөбе облысының аумағында атмосфераның жер үсті қабатының радиоактивті ластануын бақылау Ақтөбе, Қарауылкелді, Шалқар метеостанцияларында көлденең планшеттермен бес тәуліктік ауа сынамаларын алу жолымен жүргізілді.

Ақтөбе облысы атмосферасының беткі қабатындағы радиоактивті түсулердің орташа тәуліктік тығыздығы 0,9-2,1 Бк/м² шегінде ауытқып отырды. Түсу тығыздығының орташа мәні 1,5 Бк/м² құрады, бұл шекті деңгейден аспайды.

5. Ақтөбе облысының аумағындағы атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы

Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамын бақылау 6 метеорологиялық станцияда (Ақтөбе, Аяққұм, Жағабұлақ, Мұгоджарская, Новороссийское, Шалқар) жаңбыр суының сынамасын алудан тұрды.

Жауын-шашындағы анықталған ластаушы заттардың концентрациясы шекті рұқсат етілген концентрациядан (ШРК) аспайды.

Тұнба үлгілерінде сульфаттар 23,44%, гидрокарбонаттар 34,25%, хлоридтер 11,88%, кальций иондары 12,87%, натрий иондары 7,22%, магний иондары 3,23% және калий иондары 4,02% басым болды.

Ең жоғары жалпы минералдану Аяққұм МС – 467,93 мг/л, ең азы – Жағабұлақ МС – 19,23 мг/л тіркелді.

Атмосфералық жауын-шашынның меншікті электр өткізгіштігі 31,5 мкС/см (Жағабұлақ МС) мен 747,8 мкС/см (Аяққұм МС) аралығында болды.

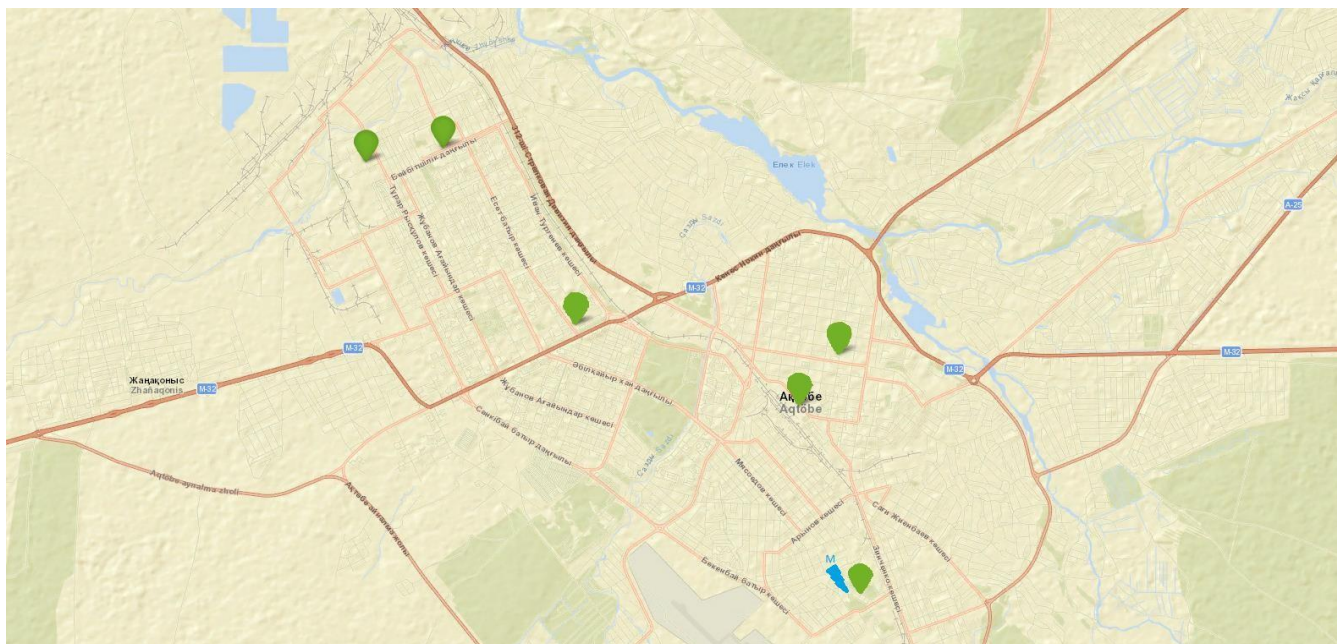
Жауын-шашынның қышқылдығы 5,69 (МС Жағабұлақ) – 7,26 (Аяққұм МС) аралығында.

6. Ақтөбе облысы бойынша 2025 жылғы жазғы кезеңіндегі топырақтың ауыр металдармен ластану жағдайы

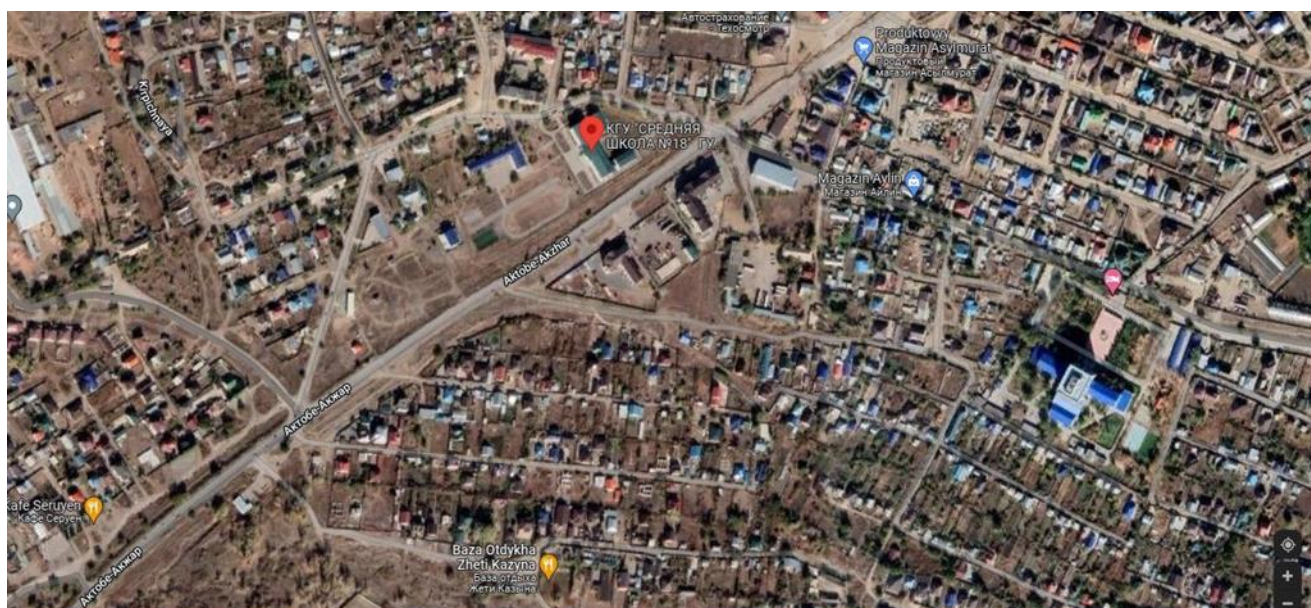
Жазғы кезеңде Ақтөбе қаласында топырақ сынамаларында мырыш мөлшері - 1,88 - 2,75 мг/кг, мыс - 0,31 - 0,4 мг/кг, хром - 0,12 - 0,225 мг/кг, қорғасын - 0,125 - 0,33 мг/кг, кадмий - 0,12 - 0,18 мг/кг шегінде болды.

Ақтөбе облысында іріктелген топырақ сынамаларында № 16 мектеп, Тургенев көшесі, авиагородка ауданы, Темір жол вокзалы ауданы, АЗФ зауыты ауданы мырыш пен мыстың мөлшері (рұқсат етілген ең жоғары концентрация) шекті рұқсат етілген концентрациядан аспайды, хром - 0,003 - 0,065 ШЖК, қорғасын - 0,001 - 0,026 ШЖК.

Барлық анықталған ауыр металдар норманың шегінде болды.

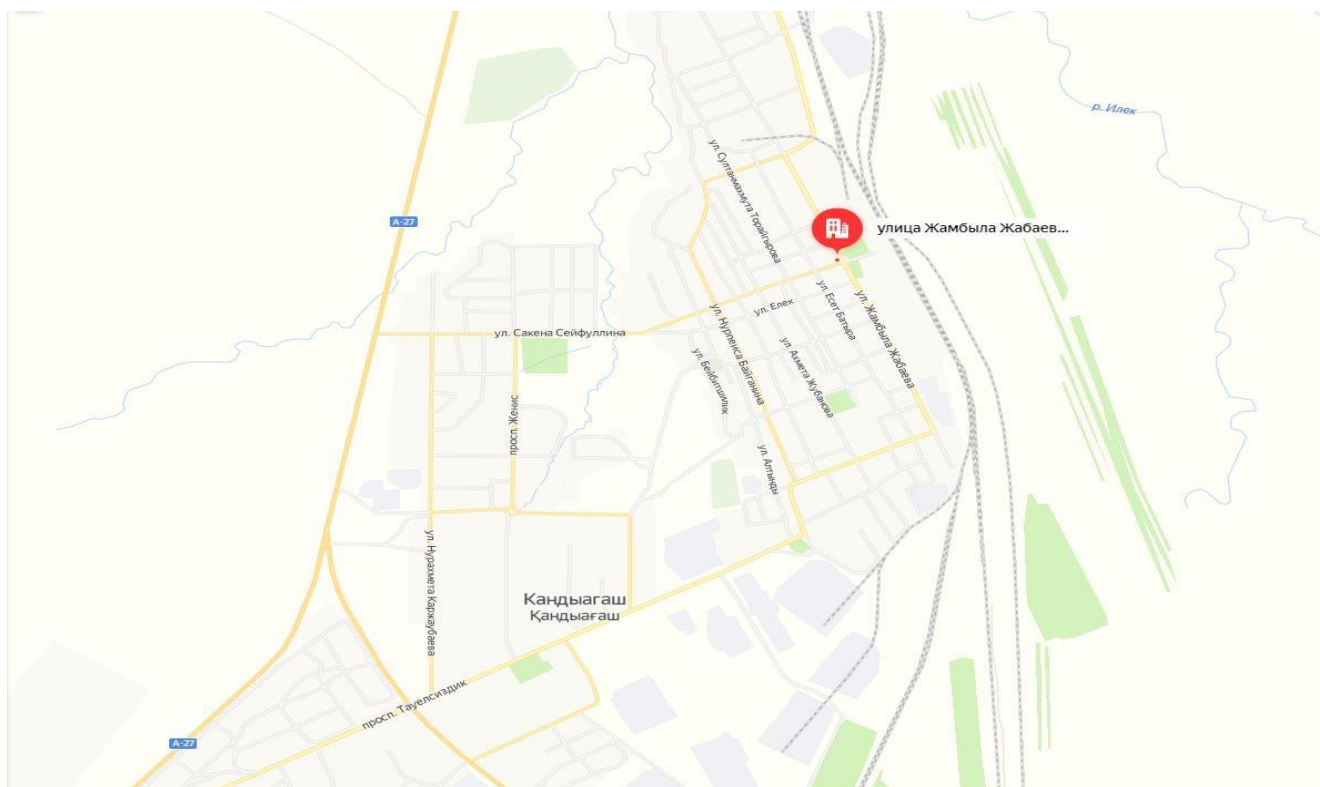
Ақтөбе қ. бақылау бекеттері мен метеостанцияның орналасу орындарының картасы

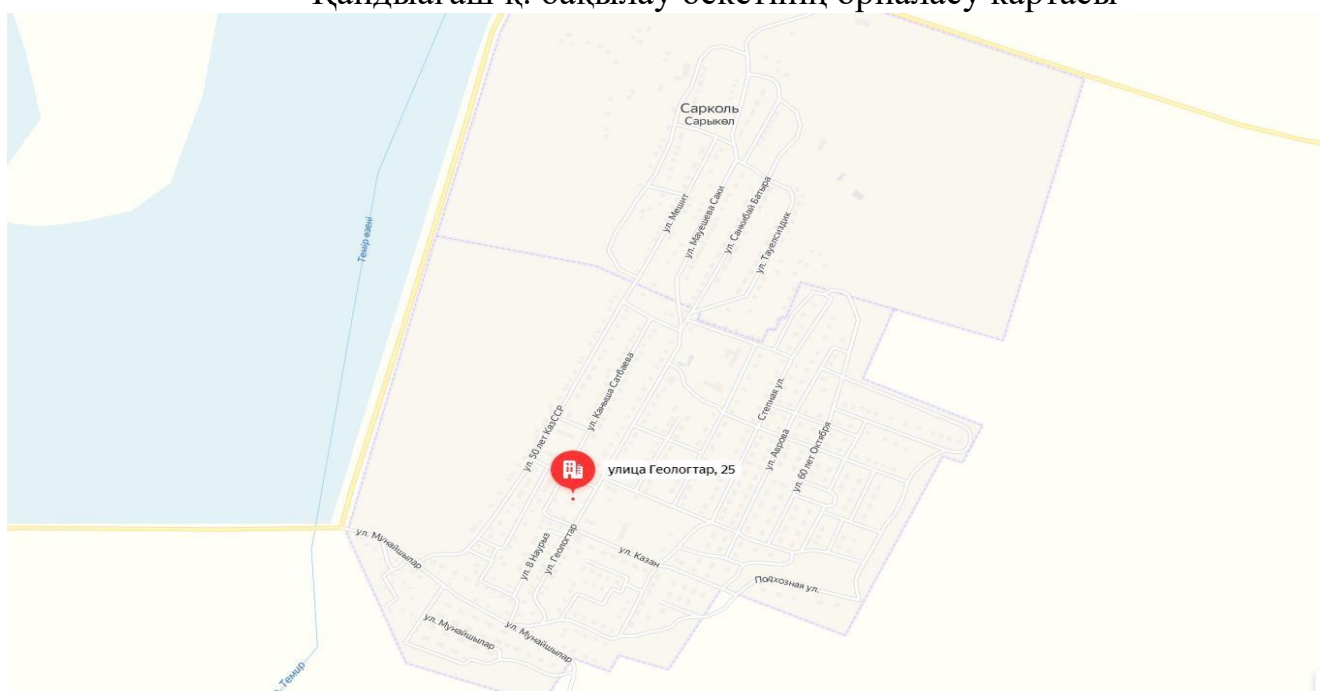
Қірпіштідегі іріктеу нүктесінің орналасу картасы

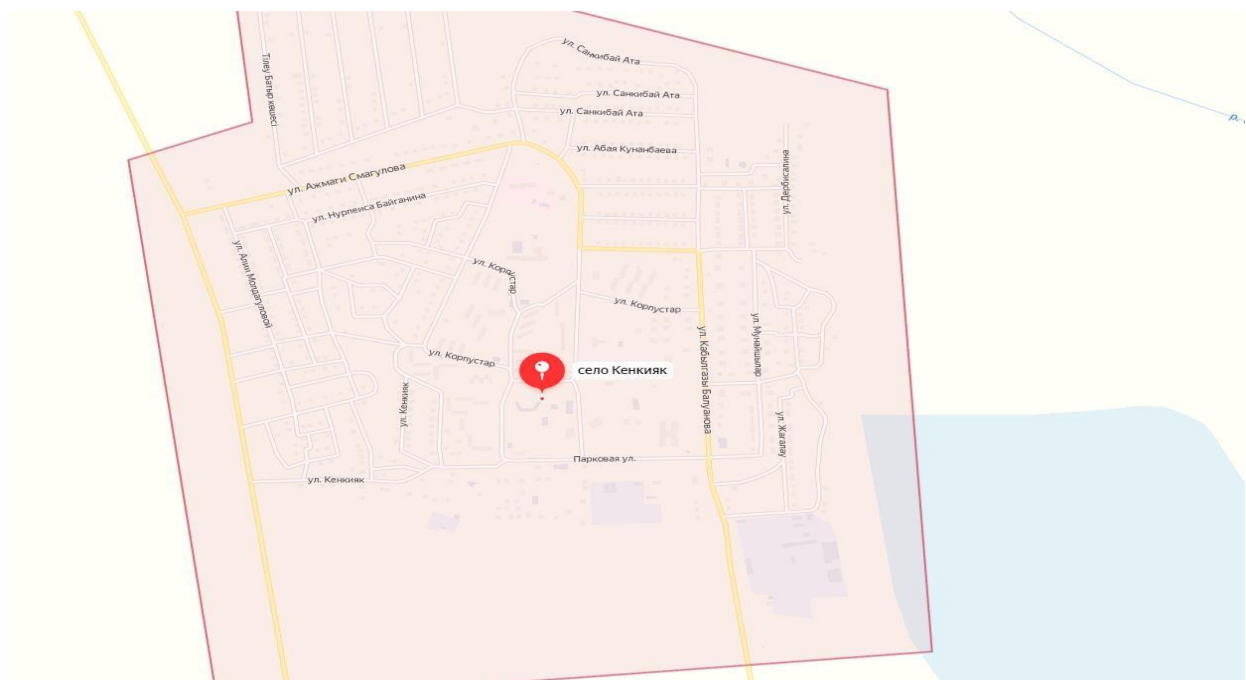
Яснийдағы іріктеу нүктесінің орналасу картасы

Қандыағаш қ. бақылау бекетінің орналасу картасы

Шұбаршы а. бақылау бекетінің орналасу картасы

Кенкияк а. бақылау бекетінің орналасу картасы

2 Қосымша

Ақтөбе облысының жер үсті су сапасының тұстамалар бойынша ақпараты

Су объектісі және тұстама	Физика-химиялық параметрлердің сипаттамасы	
Елек өзені	Су температурасы 16,5 – 24,8°C, сутегі көрсеткіші 7,5 – 8,4, судағы еріген оттегі 6,6 – 9,68 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,06 – 1,28 мг/дм ³ , мөлдірлігі 21 см, барлық тұстамада иісі 0 балл.	
Алға қаласынан 0,3 км жоғары, Ақтөбе химиялық зауытының шлам тоғандарынан 1 км жоғары	3 класс	ОХТ – 18,213 мг/дм ³ . Магний – 38,3 мг/дм ³ . Сульфаттар – 155,3 мг/дм ³ . Аммоний-ионы – 0,613 мг/дм ³ . Мырыш – 0,0033 мг/дм ³ . Магнийдің және сульфаттардың концентрациялары фондық кластан асады. ОХТ, аммоний-ионының және мырыштың концентрациялары фондық кластан аспайды.
Алға қаласынан 15 км төмен, жер асты суларының шығуынан 0,5 км төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0011 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ақтөбе қаласынан 0,5 км жоғары, Новороссийск көпірінен 8 км жоғары, Қарғалы өз. құйылысынан 11,2 км жоғары.	4 класс	Қалқыма заттар – 11,887 мг/дм ³ . Фенолдар – 0,0012 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан асады. Қалқыма заттардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ақтөбе қаласынан 4,5 км төмен, Жінішке өзеніне төмен құятын, жер асты суларының шығуынан 0,5 км жоғары.	4 класс	Қалқыма заттар – 10,583 мг/дм ³ . Фенолдар – 0,0011 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың және фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.

Ақтөбе қаласынан 20 км төмен, Георгиевка ауылынан 2,0 км төмен, жер асты суларының шығуынан 0,5 км төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0014 мг/дм ³ . Хром – 0,067 мг/дм ³ . Фенолдардың және хромның концентрациясы фондық кластан аспайды.
Целинный ауылынан 1,0 км оңтүстік – шығысқа, Елек өзенінің сол жақ жағалауы.	4 класс	Фенолдар – 0,0012 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Қарғалы өзені	Су температурасы 17 – 23°C, сутегі көрсеткіші 7,96 – 8,16, судағы еріген оттегі 7,2 – 10,01 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,01– 1,13 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	
тұстама Қарғалы ауылы, Ауылдың батыс бөлігінде Бұтақ өзенінің су келуінің оң жақ беткейінен 1 км төмен.	4 класс	Қалқыма заттар – 13,657 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ембі өзені	Су температурасы 20 – 24,3°C, сутегі көрсеткіші 7,96 – 8,3, судағы еріген оттегі 7,39 – 10,03 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,06 – 2,14 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	
Жағабұлақ ауылы, Жағабұлақ ауылынан 1,0 км солтүстік-батыста.	3 класс	ХПК– 18,8 мг/дм ³ . Магний – 27,3 мг/дм ³ . Сульфаттар – 147 мг/дм ³ . Аммоний-ионы – 0,82 мг/дм ³ . Мырыш – 0,002 мг/дм ³ . Сульфаттардың концентрациясы фондық кластан асады. ОХТ, магнийдің, аммоний-ионының және мырыштың концентрациялары фондық кластан аспайды.
Саға ауылы, Ауылдан 1,0 км оңтүстік-батыста.	4 класс	Фенолдар – 0,0012 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Темір өзені	Су температурасы 17,3 – 24°C, сутегі көрсеткіші 7,95 – 8,4, судағы еріген оттегі 6,53 – 8,4 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,0 – 1,41 мг/дм ³ , барлық тұстамада иісі 0 балл.	
Покровское ауылы, Шелісай өзенінің су келуінің сол жақ беткейінен 400 м төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0011 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ленинское ауылы, ауылдан 9 км төмен, Күлден-Темір өзенінің су сағасының сол жақ беткейінен 2 км төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0013 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ор өзені	Су температурасы 13 – 23,4°C, сутегі көрсеткіші 7,98 – 8,4, судағы еріген оттегі 6,6 – 9,68, мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,06 – 1,28 мг/дм ³ , мөлдірлігі 21 см, иісі 0 балл.	
Бөгетсай ауылы, ауылдан 0,3 км төмен, Бөгетсай өзенінің құйылысынан 0,2 км төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0015 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Қосестек	Су температурасы 18°C, сутегі көрсеткіші 8, судағы еріген оттегі 7,12, мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,23 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	
Қос-Естек ауылы, ауылдың оңтүстік-батыс бөлігінде шамамен атауы жоқ су сағасының сол жақ беткейінен 1 км жоғары, Таранғұл және Айтпай өзендерінің суы қосылған жерінен 2 км төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0013 мг/дм ³ . Фенолдардың нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ақтасты өзені	Су температурасы 16,5°C, сутегі көрсеткіші 8, судағы еріген оттегі 7,11 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,03 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	

Белогорка ауылы, ауыл шетінің солтүстік-шығыс беткейі, Ақтасты құрайтын Тересбұтақ және Теренсай өзендерінің су қосылған жерінен 9 км төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0012 мг/дм ³ . Фенолдардың концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ойыл өзені	Су температурасы 23,8°C, сутегі көрсеткіші 7,98, судағы еріген оттегі 6,58 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,04 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	
Ойыл ауылы, ауыл шетінің солтүстік-шығыс беткейінде автожол көпірінен (белдемінен) 92 м жоғары.	3 класс	Магний – 23 мг/дм ³ . Сульфаттар – 110 мг/дм ³ . Мырыш – 0,009 мг/дм ³ . Аммоний-ионы – 0,58 мг/дм ³ . Мырыштың нақты концентрациясы фондық кластан асады. Магний, сульфаттар, аммоний-ионының нақты концентрациялары фондық кластан аспайды.
Үлкен Қобда	Су температурасы 22,2°C, сутегі көрсеткіші 8, судағы еріген 6,29 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,24 мг/дм ³ , мөлдірлігі 21 см, иісі 0 балл.	
Қобда ауылы, Новоалексеевка ауылының шетінен оңтүстік-шығысқа 1 км, Темірбетонды автожол көпірінен (белдемінен) 400 м төмен.	4 класс	Фенолдар – 0,0015 мг/дм ³ . Фенолдардың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қара Қобда	Су температурасы 17,4°C, сутегі көрсеткіші 7,97, судағы еріген оттегі 6,94 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,17 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	
Альпасай ауылы, Альпасай ауылынан 360 м. Шығысқа және Сары-Қобда өзенімен су қосылған жерден 18 км.	4 класс	Фенолдар – 0,0011 мг/дм ³ . Фенолдардың нақты концентрациясы фондық кластан аспайды..
Ырғыз өзені	Су температурасы 20,4°C, сутегі көрсеткіші 8, судағы еріген оттегі 7,22 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,45 мг/дм ³ , иісі 0 балл.	
Шеңбертал ауылы, ауылдан 8 км және темірбетон көпірден 1,2 км.	4 класс	Фенолдар – 0,0012 мг/дм ³ . Фенолдардың нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.

3 Қосымша

Ақтөбе облысының аумағындағы көлдердің жер үсті сулары сапасының нәтижелері

	Ингредиентердің атауы	Өлшем бірлігі	ІІІ-тоқсан 2025 ж
			Шалқар көлі
1	Көзбен шолу		
2	Температура	°C	20,367
3	Сутегі көрсеткіші		8,11
4	Еріген оттегі	мг/дм ³	8,08

5	Судың иісі	балл	0
6	ОБТ5	мг/дм ³	1,347
7	ОХТ	мг/дм ³	18,823
8	Қалқыма заттар	мг/дм ³	10,083
9	Гидрокарбонаттар	мг/дм ³	189
10	Кермектік	мг/дм ³	5,667
11	Минерализация	мг/дм ³	646,667
12	Натрий + калий	мг/дм ³	92,667
13	Құрғақ қалдық	мг/дм ³	866,667
14	Кальций	мг/дм ³	74,667
15	Магний	мг/дм ³	23,333
16	Сульфаттар	мг/дм ³	149
17	Хлоридтер	мг/дм ³	118
18	Фосфаттар	мг/дм ³	0,029
19	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,028
20	Нитритті азот	мг/дм ³	0,024
21	Нитратты азот	мг/дм ³	0,063
22	Жалпы темір	мг/дм ³	0,02
23	Тұзды аммоний	мг/дм ³	0,997
24	Қорғасын	мг/дм ³	0,0027
25	Мыс	мг/дм ³	0,004
26	Мырыш	мг/дм ³	0,006
27	АББЗ /СББЗ	мг/дм ³	0,01
28	Фенолдар	мг/дм ³	0,0012
29	Мұнай өнімдері	мг/дм ³	0,01

4 Қосымша

Анықтамалық бөлім

Елді мекендердің ауасындағы ластаушы заттардың рұқсат етілген шекті шоғырлануы (ШЖШ)

Қоспалар	ШЖШ мәні, мг/м3		Қауіптілік классы
	максималды бірреттік	орта тәуліктік	
Азот диоксиді	0,2	0,04	2
Азот оксиді	0,4	0,06	3
Аммиак	0,2	0,04	4
Бенз/а/пирен	-	0,1 мкг/100 м ³	1
Бензол	0,3	0,1	2
Бериллий	0,0 9	0,00001	1
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,5	0,15	3
Қалқыма бөлшектер РМ 10	0,3	0,06	
Қалқыма бөлшектер РМ 2,5	0,1 6	0,035	
Хлор сутегі	0,2	0,1	2
Кадмий	-	0,0003	1
Кобальт	-	0,001	2
Марганец	0,0 1	0,001	2

Мыс	-	0,002	2
Мышьяк	-	0,0003	2
Озон	0,1 6	0,03	1
Қоғасын	0,001	0,0003	1
Күкірт диоксиді	0,5	0,05	3
Күкірт қышқылы	0,3	0,1	2
Күкіртсутек	0,008	-	2
Көміртек оксиді	5, 0	3	4
Фенол	0,01	0,003	2
Формальдегид	0,05	0,01	2
Фтор сутегі	0,02	0,005	2
Хлор	0, 1	0,03	2
Хром (VI)	-	0,0015	1
Мырыш	-	0,05	3

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2022 жылғы 2 тамыздағы № ҚР ДСМ-70 бұйрығы.
Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 3 тамызда № 29011 болып тіркелді.

Атмосфераның ластану индексінің дәрежесін бағалау

Градация	Атмосфералық ауаның ластануы	Көрсеткіштер	Бір айға бағалау
I	Төмен	СИ ЕҚ, %	0-1 0
II	Көтеріңкі	СИ ЕҚ, %	2-4 1-19
III	Жоғары	СИ ЕҚ, %	5-10 20-49
IV	Өте жоғары	СИ ЕҚ, %	>10 >50

БҚ 52.04.667-2005 Мемлекеттік органдарды, жұртшылықты және халықты ақпараттандыру үшін қалалардағы атмосфераның ластану жай-күйінің құжаттары. Әзірлеуге, сақтауға, мазмұндауға және мазмұнына қойылатын жалпы талаптар

Су пайдалану санаттары (түрлері) бойынша су пайдалану сыныптарын саралау

Су пайдалану санат ы (түрі)	Мақсаты / түрі тазала у	Суды пайдалану сыныптары					
		1 класс	2 класс	3 класс	4 класс	5 класс	6 класс
Балық шаруашылығын ың суың пайдалану	Албыртбалық	+	+	-	-	-	-
	Тұқыбалық	+	+	-	-	-	-
Ауыз су пайдалану шаруашыл ығы	Қарапайым су дайындау	+	+	-	-	-	-
	Дағдылы су дайындау	+	+	+	-	-	-
	Қарқынды су дайындау	+	+	+	+	-	-
Рекреациялық су пайдалану (мәдени-тұрмыстық)		+	+	+	-	-	-
Суару	Дайындықсыз	+	+	+	+	-	-
	Карталарда тұндыру	+	+	+	+	+	+

Өнеркәсіп:							
технологиялық мақсаттар, процестер салқындату		+	+	+	+	-	-
гидроэнергетика		+	+	+	+	+	+
пайдалы қазбаларды өндіру		+	+	+	+	+	+
транспорт		+	+	+	+	+	+

Су объектілеріндегі су сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі (АШМ СРК 20.03.2024 ж. №151 Бұйрығы)

Радиациялық қауіпсіздік нормативі

Нормаланатын шамалар	Доза шектері
Тиімді доза	Халық
	Кез келген кезекті 5 жыл үшін жылына 1 мЗ орташа, бірақ жылына 5 мЗ артық емес

*«Халықтың санитарлық-эпидемиологиялық талаптар радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге»

Топырақты ластаушы зиянды заттар шоғырларының шекті жол берілген мөлшері

Заттардың атауы	Шекті рұқсат етілген шоғыр (бұдан әрі - ШРШ) топырақта мг/кг
Қорғасын	32,0
Хром	6,0

* Өмір сүру ортасының қауіпсіздігінің гигиеналық нормативтерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 21 сәуірдегі № ҚР ДСМ-32 бұйрығы.

"ҚАЗГИДРОМЕТ" РМК АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША ФИЛИАЛЫ

МЕКЕН-ЖАЙЫ:

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫ
АВИАГОРОДОК 14В
ТЕЛ. 8 (7132)-22-85-72

E MAIL:HIMLABACGM@MAIL.RU